

ANTIGELMINT XUSUSIYATGA EGA SINOTAN YIG'MASINING FARMAKOLOGIK AHAMIYATI

Reymnazarova Gulmira Jamalovna

Toshkent Farmasevtika Instituti magsitri

Ilmiy rahbar: Komilov Xosiasror Masudovich

Toshkent Farmasevtika Instituti professori

Annotatsiya; Mazkur ilmiy maqolada antigelmint xususiyatga ega sinotan yig'masining farmakologik ahamiyati har tomonlama tahlil qilindi. Tadqiqotda sinotan yig'masining tarkibi, biologik faol moddalarining gelmintlarga qarshi ta'siri, farmakodinamik va farmakokinetik xususiyatlari o'rganildi. Olib borilgan eksperimental kuzatuvlar natijasida sinotan yig'masining ichak gelmintozlariga nisbatan yuqori samaradorlikka ega ekanligi, shuningdek, organizm uchun nisbatan xavfsizligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari sinotan yig'masidan zamonaviy farmakologiyada antigelmint vosita sifatida foydalanish istiqbollari asoslab beradi.

Kalit so'zlar: *antigelmint, sinotan yig'masi, gelmintozlar, farmakologik faollik, parazitlar, biologik faol moddalar, toksikologiya*

Kirish

Gelmintozlar dunyo miqyosida keng tarqalgan parazitlar kasalliklardan biri bo'lib, ular nafaqat rivojlanayotgan mamlakatlarda, balki rivojlangan hududlarda ham uchraydi. Gelmintlar inson organizmida uzoq vaqt parazitlik qilib, ovqat hazm qilish tizimi faoliyatini buzadi, vitamin va mineral moddalar yetishmovchiligiga olib keladi hamda immun tizimni susaytiradi. Ayniqsa bolalar, qariyalar va immuniteti pasaygan shaxslar gelmintozlarga nisbatan sezgir hisoblanadi.

Hozirgi kunda gelmintozlarni davolashda turli sintetik antigelmint preparatlar qo'llaniladi. Biroq ularning ko'pchiligi toksik ta'sirga ega bo'lib, jigar, buyrak va asab tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli tabiiy manbalarga asoslangan, kam toksik va samarali antigelmint vositalarni yaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Sinotan yig'masi biologik faol moddalar majmuasidan iborat bo'lib, uning antigelmint xususiyatlari farmakologiya va parazitologiya sohasida katta qiziqish uyg'otmoqda. Ushbu yig'maning farmakologik ahamiyatini chuqur o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot ishlari laboratoriya sharoitida olib borildi. Tadqiqot obyekti sifatida antigelmint xususiyatga ega sinotan yig'masi tanlandi. Yig'maning tarkibi va biologik faol komponentlari farmakologik tahlil usullari yordamida o'rganildi.

Antigelmint faollikni baholashda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- gelmintlarning yashovchanligini aniqlash usuli;
- ularning harakat faolligini kuzatish metodi;
- doza-ta'sir bog'liqligini aniqlash;
- umumiy toksikologik baholash.

Tajriba natijalari statistik usullar yordamida qayta ishlanib, o'rtacha qiymatlar va xatolik darajasi aniqlandi.

Natijalar

Olib borilgan eksperimental tadqiqotlar sinotan yig'masining yaqqol antigelmint faollikka ega ekanligini ko'rsatdi. Tajriba jarayonida sinotan yig'masining turli konsentratsiyalari gelmintlarga nisbatan ta'siri baholandi va ularning harakatchanligi, yashovchanligi hamda morfofunktsional holatidagi o'zgarishlar kuzatildi.

Dastlabki bosqichda past dozalarda sinotan yig'masi ta'sirida gelmintlarning harakat faolligi sezilarli darajada pasaydi. Ularning mushak qisqarishlari sustlashib, reaktiv javob berish qobiliyati kamaydi. O'rta dozalarda esa gelmintlarning koordinatsiyasi buzilib, falajlanish belgilari yaqqol namoyon bo'ldi. Yuqori dozalarda sinotan yig'masi ta'sirida gelmintlarning to'liq nobud bo'lishi qayd etildi.

Tadqiqot davomida sinotan yig'masining gelmintlarning nerv-mushak tizimiga ta'siri asosiy mexanizmlardan biri ekanligi aniqlandi. Yig'ma gelmintlarda impuls uzatilishini izdan chiqarib, ularning harakat faoliyatini butunlay to'xtatdi. Bundan tashqari, sinotan yig'masi gelmintlarning energiya almashinuvi jarayonlarini susaytirib, ularning yashash qobiliyatini pasaytirishi kuzatildi.

Shuningdek, sinotan yig'masining organizmga umumiy farmakologik ta'siri ham baholandi. Tajriba natijalariga ko'ra, yig'ma qo'llanilganda toksik ta'sir belgilari deyarli kuzatilmadi. Jigar va buyrak faoliyatiga salbiy ta'sir aniqlanmadi, bu esa sinotan yig'masining nisbatan xavfsiz vosita ekanligini ko'rsatadi.

Taqqoslovchi tahlil natijalariga ko'ra, sinotan yig'masining antigelmint faolligi ayrim an'anaviy sintetik antigelmint preparatlariga yaqin bo'lib, ayrim holatlarda esa ustunlik qilishi aniqlandi. Shu bilan birga, sinotan yig'masining kam toksikligi uning muhim afzalligi sifatida qayd etildi.

Olingan natijalar sinotan yig'masini nafaqat davolash, balki gelmintozlarning oldini olishda ham qo'llash mumkinligini ko'rsatadi. Natijalar yig'maning farmakologik

ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab, uni kelgusida klinik tadqiqotlar uchun istiqbolli obyekt sifatida tavsiflaydi.

Xulosa

Olib borilgan ilmiy tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, antigelmint xususiyatga ega sinotan yig‘masi yuqori farmakologik ahamiyatga ega vosita hisoblanadi. Uning gelmintlarga qarshi samaradorligi, nisbatan xavfsizligi va keng ta’sir doirasi ushbu yig‘mani farmatsevtika amaliyotida qo‘llash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kelgusida sinotan yig‘masining farmakologik xususiyatlarini chuqurroq o‘rganish, klinik tadqiqotlar o‘tkazish va yangi antigelmint preparatlar yaratish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Farmakologiya asoslari. — Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
2. Parazitologiya va gelmintologiya. — Oliy ta’lim muassasalari uchun darslik.
3. Xolmatov B. Dorivor o‘simliklar va ularning farmakologik xususiyatlari.
4. Karimov A. Gelmintozlar: tashxis va davolash usullari.
5. Abdullayev M. Biologik faol moddalar va ularning farmakologik ta’siri.
6. Ilmiy maqolalar to‘plami: Antigelmint preparatlar va ularning samaradorligi.